**Doc. dr. sc. Tihana Babić** [1]

**Znanstveni rad**

**Prethodno priopćenje**

**Scientific Paper**

**Preliminary Report**

UDK/UDC:
331.5:378.4:004

# PERCEPCIJA STUDENATA DIGITALNIH I KREATIVNIH INDUSTRIJA O VAŽNOSTI PORTFELJA VJEŠTINA, KOMPETENCIJA I ISKUSTVENIH RESURSA ZA ZAPOŠLJIVOST I USPJEŠNO SNALAŽENJE NA RADNOM MJESTU

***Sažetak:***

*Suvremeno tržište rada, osobito u digitalnim i kreativnim industrijama, obilježavaju ubrzane tehnološke promjene, digitalizacija poslovnih procesa i sve veća potreba za kombinacijom stručnih, digitalnih i mekih kompetencija. U tom kontekstu zapošljivost mladih ne ovisi isključivo o formalnom obrazovanju i tehničkim znanjima, već i o sposobnosti komunikacije, timskog rada, rješavanja problema, prilagodljivosti, kreativnosti, poduzetničkog razmišljanja, profesionalnog umrežavanja i kontinuiranog razvoja kompetencija. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati kako studenti digitalnih i kreativnih industrija percipiraju važnost različitih skupina kompetencija, vještina i iskustvenih resursa za buduću zapošljivost i uspješno funkcioniranje na radnom mjestu. Istraživanje je provedeno u akademskoj godini 2024./2025. na uzorku od 161 studenta preddiplomskih studija Sveučilišta Algebra i Sveučilišta VERN. Podaci su prikupljeni anonimnim anketnim upitnikom, a važnost pojedinih vještina procjenjivana je na Likertovoj ljestvici od 1 do 5. Rezultati pokazuju da studenti posebno visoko vrednuju tehničke kompetencije iz područja informacijske tehnologije te transverzalne kompetencije, osobito rješavanje problema, komunikaciju, timski rad i prilagodljivost. Visoko su procijenjeni i inovativnost, upravljanje projektima, višejezičnost, mentorstvo, stažiranje te cjeloživotno učenje. U kontekstu uspješnog snalaženja na radnom mjestu najvažnijima su procijenjeni upravljanje stresom i vremenom te otpornost, inovativnost i kreativnost, učinkovita komunikacija, timski rad i sposobnost određivanja prioriteta. Rezultati upućuju na to da studenti zapošljivost promatraju kao rezultat kombinacije stručnih, digitalnih, transverzalnih, socijalnih i iskustvenih kompetencija. Nalazi istodobno naglašavaju važnost povezivanja visokog obrazovanja s potrebama suvremenog tržišta rada te sustavnog razvoja šireg portfelja kompetencija tijekom studiranja.*

***Ključne riječi: cjeloživotno** učenje, digitalne industrije, digitalne kompetencije, kreativne industrije, kompetencije, meke vještine, poduzetničke vještine, profesionalno umrežavanje, radno iskustvo, tehničke vještine, transverzalne kompetencije, zapošljivost mladih.*

***JEL klasifikacija**:* I23, J24, O33, M53

# PERCEPTION OF STUDENTS IN DIGITAL AND CREATIVE INDUSTRIES OF THE IMPORTANCE OF A PORTFOLIO OF SKILLS, COMPETENCIES AND EXPERIENTIAL RESOURCES FOR EMPLOYABILITY AND SUCCESSFUL WORKPLACE FUNCTIONING

***Abstract:***

*The contemporary labor market, particularly in the digital and creative industries, is characterized by rapid technological change, the digitalization of business processes, and a growing need for a combination of professional, digital, and soft competencies. In this context, young people's employability depends not only on formal education and technical knowledge, but also on their ability to communicate, work in teams, solve problems, adapt to change, demonstrate creativity and entrepreneurial thinking, build professional networks, and continuously develop their competencies. The aim of this study was to examine how students in the digital and creative industries perceive the importance of different groups of competencies, skills, and experiential resources for future employability and successful performance in the workplace. The study was conducted during the 2024/2025 academic year on a sample of 161 undergraduate students from Algebra University and VERN' University. Data were collected using an anonymous questionnaire, and the importance of individual skills was assessed on a five-point Likert scale. The results show that students place particularly high value on technical competencies in the field of information technology, as well as on transversal competencies, especially problem-solving, communication, teamwork, and adaptability. Innovation, project management, multilingualism, mentoring, internships, and lifelong learning were also rated highly. In terms of successful performance in the workplace, stress and time management, as well as resilience, innovation and creativity, effective communication, teamwork, and the ability to set priorities, were rated as the most important. The results suggest that students perceive employability as the outcome of a combination of professional, digital, transversal, social, and experiential competencies. The findings also emphasize the importance of aligning higher education with the needs of the contemporary labor market and of systematically developing a broader portfolio of competencies throughout students' academic studies.*

***Keywords:** competencies, creative industries, digital competencies, digital industries, lifelong learning, professional networking, soft skills, technical skills, transversal competencies, entrepreneurial skills, work experience, youth employability.*

**JEL classification**: I23, J24, O33, M53

[1] Sveučilište VERN', tihana.babic@vern.hr

## UVOD

Suvremeno tržište rada obilježavaju ubrzane tehnološke promjene, digitalizacija poslovnih procesa, razvoj novih oblika rada, promjene organizacijskih struktura te sve izraženija potreba za kontinuiranim prilagođavanjem znanja i kompetencija zahtjevima radnog mjesta. Posebno su značajne promjene vidljive u digitalnim i kreativnim industrijama, u kojima se istodobno povećava potreba za tehničkim i digitalnim znanjima te za kompetencijama koje omogućuju kreativno mišljenje, komunikaciju, suradnju, prilagodljivost i rješavanje složenih problema. UNESCO kreativnu ekonomiju povezuje s proizvodnjom i komercijalizacijom kreativnih dobara i usluga, pri čemu su kultura, kreativnost i inovacije važni elementi gospodarskog razvoja (UNESCO, n.d.).

U takvom kontekstu zapošljivost mladih ne može se promatrati isključivo kroz razinu formalnog obrazovanja ili posjedovanje stručnih, odnosno tehničkih znanja. Zapošljivost obuhvaća širi skup znanja, vještina, stavova i kompetencija koje pojedincu omogućuju pronalaženje i zadržavanje zaposlenja, napredovanje na poslu, prilagođavanje promjenama te ponovno uključivanje na tržište rada. Međunarodna organizacija rada među ključnim prenosivim kompetencijama posebno ističe timski rad, rješavanje problema, informacijsko-komunikacijske vještine, komunikaciju i jezične kompetencije te sposobnost učenja i prilagodbe (ILO, 2003).

Istodobno se uočava nesklad između kompetencija koje poslodavci očekuju i kompetencija koje diplomanti stvarno posjeduju, što dodatno naglašava važnost povezivanja obrazovanja s potrebama tržišta rada (Succi i Canovi, 2019).

Polazeći od navedenih spoznaja, u ovom se radu portfelj zapošljivosti promatra kao kompetencije, vještine i iskustvene resurse koje pojedinac razvija i koristi pri ulasku na tržište rada i tijekom profesionalnog razvoja te, s tim u skladu, obuhvaća kombinaciju tehničkih, transverzalnih, digitalnih, poduzetničkih, jezičnih i socijalnih kompetencija te iskustava i aktivnosti koje doprinose njihovu razvoju.

Cilj istraživanja prikazanog u ovom radu bio je ispitati kako studenti digitalnih i kreativnih industrija procjenjuju važnost različitih skupina stručnih, transverzalnih, digitalnih, poduzetničkih, jezičnih, socijalnih i iskustvenih resursa za buduću zapošljivost i učinkovito funkcioniranje na radnom mjestu. U skladu s ciljem postavljeno je sljedeće istraživačko pitanje: Koliko važnima studenti percipiraju različite vještine, kompetencije i iskustvene resurse relevantne za zapošljivost i učinkovito funkcioniranje na radnom mjestu?

## 1. DIGITALNE I KREATIVNE INDUSTRIJE U KONTEKSTU ZAPOŠLJAVANJA MLADIH

„Pojam kreativne industrije odnosi se na niz gospodarskih aktivnosti koje se bave generiranjem i komercijalizacijom kreativnosti, ideja, znanja i informacija “(Perković, 2022).

Digitalne i kreativne industrije predstavljaju jedno od područja gospodarstva koje je pod snažnim utjecajem tehnološkog razvoja, digitalizacije i promjena u načinu stvaranja, distribucije i potrošnje proizvoda i usluga. Kreativne industrije obuhvaćaju širok raspon djelatnosti u kojima kreativnost, znanje, kultura i intelektualno vlasništvo imaju važnu ulogu u stvaranju ekonomske vrijednosti. U takvom se okruženju tradicionalne granice između kreativnog rada, tehnologije i poduzetništva sve više brišu, zbog čega se od zaposlenika očekuje kombiniranje stručnih, digitalnih, kreativnih i interpersonalnih kompetencija. UNESCO kreativnu ekonomiju promatra kao područje koje povezuje kreativnost, kulturu, inovacije i gospodarski razvoj, pri čemu kreativna dobra i usluge imaju sve značajniju ulogu u suvremenom gospodarstvu (UNESCO, n.d.).

Digitalna transformacija dodatno mijenja strukturu poslova i zahtjeve koji se postavljaju pred radnu snagu. Razvoj umjetne inteligencije, automatizacije, analize podataka, digitalnih platformi i novih komunikacijskih tehnologija dovodi do nastanka novih zanimanja, ali istodobno mijenja sadržaj i način obavljanja postojećih poslova. World Economic Forum (2025) navodi da će tehnološke promjene, uključujući umjetnu inteligenciju i obradu velikih količina podataka, kibernetičku sigurnost i tehnološku pismenost, biti među najvažnijim pokretačima promjena na tržištu rada do 2030. godine. Istodobno se povećava važnost kreativnog mišljenja, analitičkog razmišljanja, otpornosti, fleksibilnosti i prilagodljivosti te sposobnosti kontinuiranog učenja (World Economic Forum, 2025).

Digitalne i kreativne industrije stoga predstavljaju posebno relevantan kontekst za proučavanje zapošljivosti mladih. Mladi koji ulaze na tržište rada suočavaju se s potrebom da, osim formalno stečenog obrazovanja, posjeduju kompetencije koje odgovaraju dinamičnom i promjenjivom

karakteru tih industrija. U takvom kontekstu sama stručna kvalifikacija često nije dovoljna za uspješan prijelaz iz obrazovanja u svijet rada. Potrebna je kombinacija tehničkih i transverzalnih kompetencija, digitalne pismenosti, kreativnosti, sposobnosti rješavanja problema, komunikacije, timskog rada i prilagodljivosti.

Dodatna karakteristika kreativnih i digitalnih industrija jest veća potreba za kreativnim mišljenjem i inovativnošću. Kreativnost se više ne odnosi samo na tradicionalno shvaćena kreativna zanimanja, nego postaje relevantna u različitim područjima u kojima je potrebno osmisliti nova rješenja, proizvode, usluge ili načine komunikacije. World Economic Forum (2025) kreativno mišljenje svrstava među ključne kompetencije budućeg rada, uz analitičko mišljenje, tehnološku pismenost, otpornost, fleksibilnost i cjeloživotno učenje. Time se dodatno potvrđuje potreba za promatranjem kreativnih kompetencija zajedno s tehničkim i digitalnim kompetencijama.

Za mlade je posebno značajan i prijelaz iz obrazovanja u zaposlenje. International Labour Organization (ILO, 2003) zapošljivost definira šire od same mogućnosti pronalaska posla, uključujući sposobnost pojedinca da pronađe i zadrži zaposlenje, napreduje na poslu, prilagođava se promjenama te ponovno pronađe zaposlenje u slučaju gubitka posla. U tom su procesu važne prenosive kompetencije, među kojima se ističu komunikacija, timski rad, rješavanje problema, informacijsko-komunikacijske kompetencije i sposobnost učenja (ILO, 2003).

Upravo zbog toga digitalne i kreativne industrije predstavljaju relevantan prostor za istraživanje portfelja vještina i kompetencija potrebnima za zapošljivost mladih i uspješno snalaženje na radnom mjestu. Za razliku od pristupa koji zapošljivost promatra samo kroz formalne kvalifikacije, koncept portfelja omogućuje obuhvaćanje različitih vrsta kompetencija i iskustava koje pojedinac može razvijati tijekom obrazovanja i profesionalnog razvoja. U ovom se istraživanju stoga tehničke vještine promatraju kao temelj stručne osposobljenosti, dok se komunikacija, timski rad, rješavanje problema, prilagodljivost, digitalna pismenost, poduzetničke kompetencije, jezične i interkulturne kompetencije te sposobnost umrežavanja promatraju kao širi skup kompetencija koji može povećati prilagodljivost pojedinca različitim zahtjevima suvremenog tržišta rada.

Važan aspekt zapošljivosti mladih u digitalnim i kreativnim industrijama predstavlja i sposobnost kontinuiranog razvoja kompetencija. Brzina tehnoloških promjena znači da znanja stečena tijekom formalnog obrazovanja mogu relativno brzo postati nedostatna ili zahtijevati nadogradnju. Cjeloživotno učenje, online obrazovanje, stručne radionice, seminari, mentorstvo, stažiranje i drugi oblici iskustvenog učenja stoga predstavljaju važne mehanizme razvoja i obnavljanja kompetencijskog portfelja. Europska komisija u Europskoj agendi vještina naglašava upravo potrebu za kontinuiranim usavršavanjem i prekvalifikacijom kao odgovorom na digitalnu i tehnološku transformaciju gospodarstva (European Commission, 2020).

U tom se smislu zapošljivost mladih u digitalnim i kreativnim industrijama može promatrati kao rezultat međudjelovanja stručnih znanja, transverzalnih kompetencija, digitalne i kreativne pismenosti, poduzetničkog načina razmišljanja, socijalnog i profesionalnog kapitala te iskustva i kontinuiranog učenja. Takav pristup opravdava izbor portfelja vještina i kompetencija obuhvaćenih ovim istraživanjem te omogućuje ispitivanje percepcije studenata o tome koje su od navedenih kompetencija najvažnije za njihovu buduću zapošljivost i uspješno funkcioniranje na radnom mjestu.

Digitalne i kreativne industrije stoga nisu samo kontekst u kojem se istraživanje provodi, nego predstavljaju i specifično radno okruženje koje oblikuje strukturu potrebnih kompetencija. Njihova dinamičnost, tehnološka intenzivnost, potreba za kreativnim rješenjima, interdisciplinarnom suradnjom i kontinuiranim učenjem opravdavaju potrebu za istraživanjem šireg portfelja kompetencija, a ne samo pojedinačnih stručnih ili tehničkih vještina.

## 2. ZAPOŠLJIVOST I USPJEŠNO SNALAŽENJE NA RADNOM MJESTU

Zapošljivost se može razumjeti kao sposobnost pojedinca da koristi raspoloživa znanja, vještine, kompetencije i iskustva kako bi pronašao i zadržao zaposlenje, napredovao u profesionalnom razvoju te se prilagodio promjenama na tržištu rada. No, International Labour Organization (ILO, 2003) zapošljivost promatra šire od samog zapošljavanja te je povezuje sa sposobnošću osiguravanja i zadržavanja zaposlenja, napredovanja na poslu, prilagodbe promjenama i ponovnog ulaska na tržište rada. U tom su smislu posebno važne prenosive kompetencije poput komunikacije, timskog rada, rješavanja problema, ICT kompetencija i sposobnosti učenja (ILO, 2003). Takvo razumijevanje posebno je relevantno za mlade koji se nalaze na prijelazu iz obrazovanja u svijet rada. Za njih zapošljivost ne ovisi samo o

formalnoj kvalifikaciji nego i o sposobnosti prepoznavanja vlastitih kompetencija, njihova prezentiranja poslodavcima te prilagodbe različitim zahtjevima radnog okruženja.

Upravo zbog toga koncept portfelja vještina i kompetencija u ovom radu predstavlja poveznicu između individualnih resursa studenta i zahtjeva suvremenog tržišta rada. Portfelj nije promatran kao statičan popis kompetencija, nego kao kombinacija stručnih, transverzalnih, digitalnih, poduzetničkih, jezičnih i socijalnih resursa koji se mogu razvijati kroz obrazovanje, radno iskustvo, umrežavanje i cjeloživotno učenje.

Drugi važan element istraživanja odnosi se na uspješno snalaženje na radnom mjestu. Za razliku od zapošljivosti, koja se prvenstveno odnosi na sposobnost ulaska, zadržavanja i napredovanja na tržištu rada, uspješno snalaženje na radnom mjestu odnosi se na sposobnost pojedinca da učinkovito odgovori na svakodnevne zahtjeve i izazove radnog okruženja. U tom su kontekstu u istraživanju obuhvaćeni rješavanje sukoba, timski rad, upravljanje stresom i vremenom, prilagodljivost, komunikacija, vodstvo, interakcija s klijentima, umrežavanje, određivanje prioriteta, kulturološka osjetljivost, davanje i primanje povratnih informacija te inovativnost i kreativnost.

Odabir navedenih kompetencija podudara se sa suvremenim shvaćanjem ključnih kompetencija budućeg rada. World Economic Forum (WEF) u izvješću Future of Jobs Report 2025 navodi analitičko mišljenje, F, fleksibilnost i agilnost, vodstvo i socijalni utjecaj, kreativno mišljenje, tehnološku pismenost, empatiju i aktivno slušanje te cjeloživotno učenje među ključnim kompetencijama suvremenog radnog mjesta. Ovaj se skup kompetencija stoga može promatrati kao praktična razina portfelja kompetencija: dok prethodne kategorije opisuju što pojedinac posjeduje ili razvija, kategorija učinkovitog snalaženja u izazovima ispituje kako se te kompetencije primjenjuju u stvarnim radnim situacijama.

## 3. VAŽNOST PORTFELJA VJEŠTINA I KOMPETENCIJA ZA BUDUĆA RADNA MJESTA

Konceptualni okvir ovog istraživanja polazi od pretpostavke da zapošljivost mladih proizlazi iz međudjelovanja različitih skupina kompetencija, a ne iz jedne izolirane vještine. Portfelj kompetencija stoga se može razumjeti kao kombinacija stručnih znanja, prenosivih kompetencija, digitalne pismenosti, poduzetničkog načina razmišljanja, jezičnih i interkulturnih kompetencija, socijalnog kapitala, praktičnog iskustva te sposobnosti kontinuiranog učenja. Pojam portfelja u ovom radu koristi se u širem smislu i ne označava isključivo skup stečenih kompetencija, nego kombinaciju kompetencija, vještina, iskustava, aktivnosti i profesionalnih resursa koji mogu pridonijeti zapošljivosti pojedinca.

U istraživanju su izdvojene sljedeće skupine:

1. tehničke vještine specifične za posao,
2. meke odnosno transverzalne kompetencije,
3. informacijska i digitalna pismenost,
4. poduzetničke kompetencije,
5. jezične i interkulturne kompetencije,
6. umrežavanje i mentorstvo,
7. radno iskustvo,
8. cjeloživotno učenje.

Ovakva struktura omogućuje razlikovanje kompetencija koje su neposredno povezane s određenim zanimanjem od onih koje se mogu prenositi između različitih zanimanja, organizacija i sektora. OECD (2023) u kontekstu zapošljivosti naglašava upravo važnost kompetencija koje nisu vezane uz pojedinačno zanimanje, nego se mogu primjenjivati u različitim profesionalnim i sektorskim kontekstima. U tu skupinu ubrajaju se, među ostalim, rješavanje problema, kritičko mišljenje, komunikacija, suradnja, informacijsko-komunikacijska pismenost i druge kognitivne i nekognitivne kompetencije (OECD, 2023).

### 3.1. Tehničke vještine kao temelj stručne kompetentnosti

Tehničke vještine - to su vještine specifične za posao i koje se razlikuju ovisno o industriji. Odnose se na primjer:

1. Informacijska tehnologija: kodiranje, kibernetička sigurnost, analiza podataka.
2. Zdravstvena njega: osnovna medicinska znanja, njega bolesnika, medicinska tehnologija.
3. Proizvodnja: rad strojeva, kontrola kvalitete, sigurnosni protokoli

Prva skupina, dakle, obuhvaća tehničke vještine koje su izravno povezane s određenim zanimanjem ili industrijom. U istraživanju su kao primjeri izdvojene informacijska tehnologija, zdravstvena njega i proizvodnja. Za razliku od transverzalnih kompetencija, tehničke su vještine u većoj mjeri specifične za konkretne radne zadatke i sektore.

Njihovo uključivanje u istraživanje proizlazi iz činjenice da suvremena zapošljivost zahtijeva kombinaciju stručne specijalizacije i šireg skupa prenosivih kompetencija. World Economic Forum u izvješću *Future of Jobs Report 2025* navodi da

tehnološke kompetencije, uključujući umjetnu inteligenciju, velike skupove podataka, kibernetičku sigurnost i tehnološku pismenost, spadaju među kompetencije čija će važnost najbrže rasti do 2030. godine. Istodobno, poslodavci sve više naglašavaju potrebu kombiniranja tehnoloških i ljudskih kompetencija (WEF, 2025).

Upravo je zbog toga tehničke kompetencije u ovom istraživanju potrebno promatrati kao temelj stručne osposobljenosti, ali ne i kao dovoljan uvjet za uspješno uključivanje u suvremeno radno okruženje.

### 3.2. Meke i transverzalne kompetencije

Meke vještine - u svim sektorima rada i uključuju na primjer:

1. Komunikacija: učinkovita verbalna i pisana komunikacija, aktivno slušanje.
2. Timski rad: sposobnost suradnje s drugima.
3. Rješavanje problema: kritičko razmišljanje i sposobnost pronalaženja rješenja za izazove.
4. Prilagodljivost: biti fleksibilan i otvoren za promjene.

Meke vještine predstavljaju središnju skupinu kompetencija u kontekstu zapošljivosti jer omogućuju primjenu stručnog znanja u različitim socijalnim i organizacijskim situacijama. U istraživanju su obuhvaćene komunikacija, timski rad, rješavanje problema i prilagodljivost.

Njihova važnost potvrđena je i međunarodnim istraživanjima. ILO među temeljnim kompetencijama relevantnima za zapošljivost navodi komunikaciju, timski rad i rješavanje problema, dok ih opisuje kao prenosive kompetencije koje pojedincima omogućuju prilagodbu promjenama u svijetu rada (ILO, 2003).

Suvremeni podaci World Economic Foruma dodatno potvrđuju njihovu važnost. Analitičko mišljenje, otpornost, fleksibilnost i prilagodljivost, vodstvo, kreativno mišljenje te empatija i aktivno slušanje među najvažnijim su kompetencijama koje poslodavci identificiraju kao ključne za suvremeno radno okruženje (WEF, 2025).

Stoga su komunikacija, timski rad, rješavanje problema i prilagodljivost u ovom istraživanju operacionalizirani kao ključne transverzalne kompetencije koje se mogu primjenjivati u različitim zanimanjima i sektorima.

### 3.3. Informacijska i digitalna pismenost

Informacijska/digitalna pismenost - ovladavanje tehnologijom, što uključuje na primjer:

1. Osnovne računalne vještine: obrada teksta, proračunske tablice, e-pošta.
2. Društveni mediji: razumijevanje kako koristiti platforme društvenih medija u profesionalne svrhe.
3. Digitalni marketing: osnove online marketinga, SEO, kreiranje sadržaja.

Digitalna transformacija rada zahtijeva od pojedinaca ne samo osnovnu sposobnost korištenja tehnologije nego i sposobnost kritičkog, sigurnog i svrhovitog korištenja digitalnih alata. Zbog toga je digitalna pismenost izdvojena kao posebna dimenzija portfelja kompetencija.

Europski okvir digitalnih kompetencija građana DigComp 2.2 digitalnu kompetenciju definira kroz znanja, vještine i stavove potrebne za sigurno, kritičko i pouzdano sudjelovanje u društvu i gospodarstvu koje se sve više oslanja na digitalne tehnologije (Vuorikari, Kluzer i Punie, 2022).

U istraživanju su digitalne kompetencije operacionalizirane kroz osnovne računalne vještine, korištenje društvenih medija u profesionalne svrhe te osnovna znanja digitalnog marketinga. Ovakav izbor proizlazi iz potrebe da se obuhvati raspon od temeljne digitalne pismenosti do specifičnijih kompetencija relevantnih za digitalne i kreativne industrije.

### 3.4. Poduzetničke kompetencije

Poduzetničke vještine - poduzetničko razmišljanje može otvoriti nove mogućnosti, što uključuje na primjer:

1. Inovativnost: sposobnost osmišljavanja novih ideja i rješenja.
2. Financijska pismenost: razumijevanje proračuna, financijskog planiranja i ulaganja.
3. Upravljanje projektima: planiranje, izvođenje i učinkovito upravljanje projektima.

Poduzetničke kompetencije uključene su u konceptualni okvir zato što zapošljivost suvremenog pojedinca nije ograničena samo na sposobnost pronalaska zaposlenja, nego uključuje i sposobnost prepoznavanja prilika, stvaranja novih vrijednosti, inicijative i djelovanja u uvjetima neizvjesnosti.

Europska komisija kroz okvir EntreComp poduzetništvo definira kao transverzalnu kompetenciju koja se može primjenjivati u različitim područjima života, uključujući obrazovanje, zapošljavanje i samozapošljavanje. Okvir obuhvaća tri područja: „Ideje i prilike“, „Resursi“ i „Djelovanje“, unutar kojih se nalaze kompetencije poput kreativnosti, financijske i ekonomske pismenosti, planiranja i upravljanja,

rada s drugima te učenja kroz iskustvo (Bacigalupo i sur., 2016).

U skladu s tim, u istraživanju su odabrane inovativnost, financijska pismenost i upravljanje projektima. Njihovo uključivanje omogućuje ispitivanje percepcije studenata o kompetencijama koje nisu nužne samo za pokretanje poslovnog pothvata, nego i za djelovanje unutar postojećih organizacija i razvoj tzv. intrapoduzetničkog načina razmišljanja.

### 3.5. Jezične i interkulturne kompetencije

Jezične vještine - osobito u regijama s različitim stanovništvom ili međunarodnim poslovnim vezama, što uključuje na primjer:

1. Višejezičnost: poznavanje više jezika može povećati zapošljivost.
2. Kulturna svijest: razumijevanje i poštivanje kulturnih razlika.

Globalizacija poslovanja, međunarodna mobilnost i sve veća kulturna raznolikost radnih kolektiva povećavaju potrebu za jezičnim i interkulturnim kompetencijama. Višejezičnost može povećati mogućnosti profesionalne mobilnosti i komunikacije, dok kulturna svijest omogućuje učinkovitu suradnju s osobama različitih kulturnih i društvenih pozadina.

U istraživanju su stoga uključene višejezičnost i kulturna svijest. One se promatraju kao šire kompetencije koje pojedincu omogućuju djelovanje izvan neposrednog kulturnog i jezičnog konteksta te olakšavaju uključivanje u međunarodno i multikulturno radno okruženje. Njihova povezanost sa zapošljivošću dodatno je vidljiva u suvremenim modelima kompetencija; primjerice, World Economic Forum višejezičnost uključuje među kompetencije relevantne za suvremeno tržište rada (WEF, 2025).

### 3.6. Umrežavanje i mentorstvo

Umrežavanje - izgradnja profesionalne mreže koja može pomoći pronaći prilike za posao i mentore, što uključuje na primjer:

1. Profesionalno umrežavanje: korištenje platformi kao što je LinkedIn za povezivanje s profesionalcima u industriji.
2. Mentorstvo: traženje smjernica od iskusnih stručnjaka.

Zapošljivost nije određena samo individualnim kompetencijama, nego i sposobnošću pojedinca da razvija i koristi profesionalne odnose. Profesionalno umrežavanje može omogućiti pristup informacijama, poslovnim prilikama, mentorima i drugim oblicima profesionalne podrške.

U tom se kontekstu umrežavanje može povezati s konceptom socijalnog kapitala, prema kojem odnosi i društvene mreže mogu predstavljati resurs koji pojedincima omogućuje pristup informacijama i prilikama. Mentorstvo dodatno omogućuje prijenos iskustva i profesionalnog znanja između iskusnijih i manje iskusnih sudionika na tržištu rada.

U istraživanju su stoga uključeni profesionalno umrežavanje, primjerice putem LinkedIna, te mentorstvo kao traženje smjernica od iskusnih stručnjaka. Ove aktivnosti ne treba metodološki poistovjetiti s pojedinačnim vještinama, nego ih je prikladnije promatrati kao mehanizme razvoja profesionalnog kapitala i zapošljivosti.

### 3.7. Radno iskustvo

Radno iskustvo - praktično iskustvo, što uključuje na primjer:

1. Stažiranje: Stjecanje praktičnog iskustva u području interesa.
2. Volontiranje: Razvijanje vještina i stjecanje iskustva uz doprinos zajednici.

Posebna dimenzija istraživanja odnosi se na radno iskustvo, odnosno stažiranje i volontiranje. Ove kategorije nisu vještine u užem smislu, nego iskustveni konteksti u kojima se različite kompetencije razvijaju, primjenjuju i dokazuju.

Stažiranje omogućuje povezivanje teorijskog znanja sa stvarnim radnim zadacima i upoznavanje s organizacijskim, profesionalnim i komunikacijskim zahtjevima radnog mjesta. Volontiranje, s druge strane, može omogućiti razvoj odgovornosti, suradnje, komunikacije, inicijative i drugih transverzalnih kompetencija.

Uključivanje radnog iskustva stoga omogućuje promatranje portfelja kompetencija ne samo kroz ono što studenti smatraju važnim, nego i kroz oblike iskustvenog učenja koji mogu pridonijeti njihovoj pripremljenosti za tržište rada.

### 3.8. Cjeloživotno učenje

Cjeloživotno učenje - kontinuirano obrazovanje i razvoj vještina, što uključuje na primjer:

1. Online tečajeve: Korištenje platformi kao što su Coursera, Udemy ili Khan Academy.
2. Radionice i seminari: Pohađanje treninga specifičnih za industriju.

Cjeloživotno učenje predstavlja poveznicu između razvoja kompetencija tijekom obrazovanja i njihove kontinuirane prilagodbe nakon ulaska na tržište rada. U uvjetima ubrzanih tehnoloških i

organizacijskih promjena znanja stečena tijekom formalnog obrazovanja ne mogu se promatrati kao konačan skup kompetencija.

Europska komisija u okviru Europske agende vještina naglašava potrebu kontinuiranog razvoja vještina, usavršavanja i prekvalifikacije kao odgovora na digitalnu i zelenu transformaciju gospodarstva. Posebno se ističe važnost cjeloživotnog učenja za mlade pri prijelazu iz obrazovanja na tržište rada (European Commission, 2020).

U istraživanju su cjeloživotno učenje operacionalizirali online tečajevi te radionice i seminari. Njihovo uključivanje proizlazi iz pretpostavke da sposobnost kontinuiranog stjecanja novih znanja predstavlja važan dio dugoročne zaposljivosti. World Economic Forum također navodi znatiželju i cjeloživotno učenje među ključnim kompetencijama čija će važnost nastaviti rasti do 2030. godine (WEF, 2025).

## 4. PRETHODNA ISTRAŽIVANJA

Dosadašnja istraživanja zaposljivosti mladih i diplomiranih studenata potvrđuju da se uspješan prijelaz iz visokog obrazovanja na tržište rada ne može objasniti samo razinom stručnog ili tehničkog znanja. Sve je izraženija potreba za kombinacijom stručnih, generičkih, digitalnih, socijalnih i poduzetničkih kompetencija koje pojedincu omogućuju učinkovito funkcioniranje u različitim radnim situacijama. U tom se kontekstu zapošljivost sve češće promatra kao multidimenzionalni konstrukt koji uključuje znanja, vještine, osobne karakteristike, iskustvo i sposobnost prilagodbe promjenjivim zahtjevima tržišta rada.

Jedno od relevantnih istraživanja provela je Suleman (2016), koja je analizirala prethodna istraživanja o kompetencijama potrebnima diplomantima za uspješan ulazak na tržište rada. Rezultati pokazuju da, unatoč velikom broju istraživanja, ne postoji potpuni konsenzus o tome koje su kompetencije najvažnije za zapošljivost. Ipak, široko je prihvaćena važnost interpersonalnih kompetencija, komunikacije i timskog rada. Autorica također ističe da se kod dijela poslodavaca pojavljuje percepcija nedovoljne pripremljenosti diplomiranih studenata za timski rad, dok se razina njihovih informatičkih kompetencija procjenjuje povoljnije. Ovi nalazi potvrđuju potrebu za istodobnim promatranjem tehničkih i transverzalnih kompetencija u istraživanju zapošljivosti (Suleman, 2016).

Succi i Canovi (2019) dodatno su istražili razlike između percepcije studenata i poslodavaca o važnosti mekih vještina za zapošljivost. Posebno je značajno da poslodavci mekim vještinama pridaju veću važnost nego studenti i diplomanti, što ukazuje na mogući nesklad između percepcije studenata i stvarnih zahtjeva tržišta rada. Autori stoga naglašavaju potrebu za snažnijim povezivanjem visokih učilišta i poslodavaca te sustavnim razvojem komunikacije, suradnje, prilagodljivosti i drugih mekih vještina tijekom studiranja (Succi i Canovi, 2019). Posebno je važan nalaz o neskladu između kompetencija koje poslodavci očekuju i kompetencija koje diplomanti posjeduju. Taj nalaz izravno podupire potrebu za istraživanjem percepcije studenata o važnosti različitih sastavnica portfelja kompetencija (Succi i Canovi, 2019).

Slične rezultate donose Osmani i suradnici (2019), koji su analizirali odnos između kompetencija diplomiranih studenata i zahtjeva tržišta rada. Njihov pregled pokazuje značajne razlike između kompetencija koje poslodavci očekuju i onih koje diplomanti u dovoljnoj mjeri posjeduju. Među relevantnim područjima izdvojeni su komunikacija, timski rad, planiranje, upravljanje vremenom, samostalnost, rješavanje problema, vodstvo i upravljanje konfliktima. (Osmani i sur., 2019).

Posebno je relevantno hrvatsko istraživanje Pažur Aničić, Gusić Munđar i Šimić (2023), provedeno na temelju nacionalnog istraživanja diplomiranih studenata u Hrvatskoj. Autori su analizirali razlike između kompetencija koje su diplomanti stekli tijekom visokog obrazovanja i kompetencija koje su im bile potrebne na prvom radnom mjestu. Rezultati su pokazali razlike u percepciji razine stečenih i potrebnih kompetencija, kao i razlike među različitim područjima obrazovanja. U istraživanju su posebno razmatrane skupine kompetencija poput kritičkog mišljenja, općih i tehničkih digitalnih kompetencija, interkulturnih kompetencija, praktičnog znanja, prilagodljivosti, poduzetničkog duha i vodstva. Ovaj je nalaz osobito važan za predmet ovog istraživanja jer potvrđuje da se generičke i digitalne kompetencije moraju promatrati u odnosu na područje obrazovanja i konkretne zahtjeve prvog radnog mjesta (Pažur Aničić, Gusić Munđar i Šimić, 2023).

Važnost digitalnih kompetencija dodatno potvrđuju suvremena istraživanja o zapošljivosti mladih. Digitalizacija tržišta rada dovodi do toga da osnovna digitalna pismenost više nije dovoljna, nego se povećava potreba za specifičnim digitalnim kompetencijama povezanima s analizom podataka, digitalnim marketingom, korištenjem digitalnih platformi i drugim tehnološkim područjima. Posebno je relevantan rad Dooley i suradnika (2024), koji su proveli pregled 63 publikacije o nedostatku kompetencija

kod diplomiranih studenata u kreativnim industrijama. Rezultati pokazuju da se među najizraženijim nedostacima stručnih kompetencija pojavljuju upravo digitalne kompetencije, uključujući marketing i analizu podataka, dok su među najčešće identificiranim nedostacima mekih kompetencija komunikacija i suradnja. Autori zaključuju da su upravo komunikacija i suradnja ključne za zapošljivost diplomiranih studenata u kreativnim industrijama. Ovi nalazi izravno podupiru uključivanje tehničkih, digitalnih i transverzalnih kompetencija u istraživanje portfelja vještina studenata digitalnih i kreativnih industrija (Dooley i sur., 2024).

Važnost kombiniranja različitih skupina kompetencija potvrđuje i istraživanje Ng i suradnika (2021), provedeno među mladim diplomantima u Hong Kongu. Autori su razvili model zapošljivosti koji je uključivao poduzetništvo, profesionalni razvoj, rad s drugima, samoupravljanje, komunikaciju i rješavanje problema. Rezultati pokazuju da navedene kompetencije pridonose usklađivanju kompetencija mladih diplomanta sa zahtjevima radnog mjesta. Posebno se ističe važnost povezivanja visokih učilišta s poslodavcima i uključivanja studenata u oblike učenja povezane s radom, pri čemu se komunikacija, rješavanje problema i samoupravljanje mogu dodatno razvijati kroz radno iskustvo (Ng i sur., 2021).

Poduzetničke kompetencije također se sve češće povezuju sa zapošljivošću mladih. Ng i suradnici (2021) poduzetništvo identificiraju kao jednu od ključnih skupina kompetencija povezanih s boljim profesionalnim mogućnostima mladih diplomanta. S druge strane, europski okvir EntreComp poduzetništvo ne ograničava na pokretanje vlastitog poslovanja, već ga definira kao transverzalnu kompetenciju koja uključuje prepoznavanje prilika, kreativnost, financijsku i ekonomsku pismenost, mobiliziranje resursa, planiranje, upravljanje i djelovanje. Stoga je opravdano u portfelj kompetencija uključiti inovativnost, financijsku pismenost i upravljanje projektima kao elemente koji mogu pridonijeti zapošljivosti i unutar organizacija, a ne samo samozapošljavanju (Bacigalupo i sur., 2016).

Važnost iskustvenog učenja potvrđuju i istraživanja usmjerena na radno integrirano učenje. Ng i suradnici (2021) pokazuju da povezivanje visokog obrazovanja s poslodavcima i uključivanje studenata može pridonijeti razvoju komunikacijskih, problemskih i samoupravljačkih kompetencija. Sličan zaključak proizlazi iz istraživanja English i suradnika (2021), koji su na temelju intervjua s 18 bivših studenata poslovnih i umjetničkih studija utvrdili da različiti oblici radno integriranog učenja, povezanost putem društvenih mreža i volontiranje mogu pridonijeti razvoju profesionalnih mreža i povećanju zapošljivosti. Time se dodatno opravdava uključivanje stažiranja i volontiranja u širi koncept portfelja kompetencija, pri čemu ih je metodološki primjerenije promatrati kao iskustvene mehanizme razvoja kompetencija, a ne kao same kompetencije (English i sur., 2021).

Umrežavanje predstavlja još jednu dimenziju zapošljivosti koja nadilazi individualno posjedovanje vještina. Batistič i Tymon (2017) istraživali su odnos između profesionalnog umrežavanja i percipirane zapošljivosti, a rezultati su pokazali da je umrežavanje povezano s višom unutarnjom i vanjskom percipiranom zapošljivošću studenata, pri čemu pristup informacijama i resursima predstavlja važan mehanizam tog odnosa. Ovi rezultati podupiru uključivanje profesionalnog umrežavanja i mentorstva u istraživanje jer ukazuju da zapošljivost ne proizlazi samo iz individualnog kompetencijskog kapitala, nego i iz sposobnosti stvaranja i korištenja profesionalnih odnosa (Batistič i Tymon, 2017).

U kontekstu razvoja transverzalnih kompetencija posebno su relevantni rezultati istraživanja Lorenzo-Moledo i suradnika (2023), koji su analizirali na uzorku mladih osoba, uključujući diplomante i studente završnih godina, te ispitivali razvoj kompetencija kroz program mobilnosti Galeuropa. Rezultati su pokazali izraženiji razvoj proaktivnosti, osobne prilagodljivosti, interkulturnih kompetencija i vodstva kod sudionika programa. Autori zaključuju da neformalno obrazovanje, a posebno programi mobilnosti, može nadopuniti formalno obrazovanje i pridonijeti razvoju transverzalnih kompetencija relevantnih za zapošljivost mladih. Ovi rezultati podupiru uključivanje prilagodljivosti, interkulturnih kompetencija, vodstva i iskustvenog učenja u širi portfelj kompetencija (Lorenzo-Moledo i sur., 2023).

Upravo navedena multidimenzionalnost predstavlja teorijsko opravdanje za strukturu ovog istraživanja. Umjesto promatranja jedne izolirane skupine vještina, istraživanje polazi od koncepta portfelja vještina i kompetencija koji obuhvaća stručne, transverzalne, digitalne, poduzetničke, jezične, socijalne i iskustvene dimenzije. Posebna vrijednost istraživanja proizlazi iz usmjerenosti na studente digitalnih i kreativnih industrija, jer prethodna istraživanja pokazuju da upravo u kreativnim industrijama postoji istodobna potreba za digitalnim i tehničkim kompetencijama te za komunikacijom, suradnjom, kreativnim mišljenjem i prilagodljivošću (Dooley i sur., 2024).

Stoga se ovim istraživanjem nastoji dodatno ispitati kako studenti digitalnih i kreativnih industrija percipiraju relativnu važnost različitih sastavnica portfelja kompetencija za zapošljivost mladih i uspješno funkcioniranje na radnom mjestu. Takav pristup omogućuje povezivanje prethodnih spoznaja o zapošljivosti s konkretnim obrazovnim i profesionalnim kontekstom digitalnih i kreativnih industrija te istodobno otvara prostor za usporedbu važnosti različitih skupina kompetencija iz perspektive budućih sudionika tržišta rada.

# 5. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

## 5.1. Dizajn istraživanja

Glavno pitanje kojim se bavilo ovo istraživanje bilo je: „Koliko važnima studenti digitalnih i kreativnih industrija Sveučilišta Algebra i Sveučilišta VERN percipiraju različite vještine i kompetencije relevantne za zapošljivost i uspješno funkcioniranje na radnom mjestu?”

S tim u skladu, provedeno je istraživanje koje je imalo za cilj istražiti razinu važnosti koju studenti pridaju vještinama i kompetencijama potrebnima za zapošljivost mladih i uspješno funkcioniranje na budućim radnim mjestima. U listopadu 2024. godine, tijekom akademske godine 2024./2025., među studentima je provedeno anketno istraživanje, a sudjelovanje studenata bilo je anonimno i dobrovoljno.

Upitnik je sadržavao pet pitanja koja su se odnosila na socio-demografske podatke te devet tematskih skupina pitanja kojima se ispitivala procjena važnosti pojedinih vještina, kompetencija i iskustvenih resursa. Unutar tih skupina ispitanici su procjenjivali pojedinačne tvrdnje na Likertovoj ljestvici od 1 do 5 stupnja važnosti (stupanj 1 označavao je da navedena vještina uopće nije važna, a stupanj 5 da je vještina izrazito važna) koji najbliže opisuje njihove stavove. Navedena pitanja osmišljena su kako bi se prikupile informacije o percepciji studenata preddiplomskih studija u području digitalnih i kreativnih industrija o važnosti portfelja vještina i kompetencija za zapošljivost mladih te uspješno funkcioniranje na radnom mjestu.

## 5.2. Istraživački uzorak

U istraživanje su uključeni studijski programi koji prema svom sadržaju i profesionalnim ishodima pripadaju području digitalnih i kreativno-komunikacijskih djelatnosti, odnosno programskom inženjerstvu, kibernetičkoj sigurnosti, internetskom marketingu i cyber komunikacijama, odnosno kako slijedi u detaljnijem prikazu u nastavku.

Uzorak je obuhvatio 161 studenta preddiplomskih studija Sveučilišta Algebra i Sveučilišta Vern, N=161. U istraživanju su sudjelovali studenti preddiplomskih studija. Većina studenata, njih 88,8 posto (143) studenti su prve godine studija, a njih 11,2 posto (18) studenti su druge godine studija. Od ukupnog broja studenata koji su sudjelovali, 21,7 % (35) bile su žene, a 78,3 % (126) muškarci.

Najveći udio ispitanika činili su studenti studijskog programa Programsko inženjerstvo (50,9 %; 82), slijede studenti Kibernetičke sigurnosti (23,6 %; 38), Cyber komunikacija (14,9 %; 24) i Internetskog marketinga (10,6 %; 17), kako je prikazano u tablici 1.

***Tablica 1.*** *Distribucija studenata prema spolu, ustanovi, razini studija, godini studija i studijskom programu (N=161)*

| Kategorija | Varijabla | Frekvencija studenata | Postotak studenata |
|---|---|---|---|
| Spol | Muški | 126 | 78,3 % |
| | Ženski | 35 | 21,7 % |
| Sveučilište | Algebra | 144 | 89,4 % |
| | Vern | 17 | 10,6 % |
| Razina studija | Preddiplomski studij | 161 | 100 % |
| Godina studija | 1. | 143 | 88,8 % |
| | 2. | 18 | 11,2 % |
| Studijski program | Programsko inženjerstvo | 82 | 50,9 % |
| | Kibernetička sigurnost | 38 | 23,6 % |
| | Internetski marketing | 17 | 10,6 % |
| | Cyber komunikacije | 24 | 14,9 % |

### 5.3. Prikupljanje i analiza podataka

Anketa je izrađena u akademskoj godini 2024./2025. Razvijena je pomoću platforme Google Obrasci i podijeljena putem QR koda. Tip pitanja je bio zatvorenog tipa, a podaci su bili kvantitativni.

Za analizu podataka korištene su metode deskriptivne statistike. Za svaku pojedinačnu tvrdnju izračunane su frekvencije i postotni udjeli odgovora prema kategorijama Likertove ljestvice. U interpretaciji rezultata kategorije „važne“i „izrazito važne“ promatrane su kao pozitivne procjene važnosti, dok su kategorije „uopće nisu važne“ i „nisu važne“ promatrane kao negativne procjene.

Rezultati su navedeni i opisani u nastavku rada.

### 5.4. Rezultati istraživanja o percepciji studenata digitalnih i kreativnih industrija o važnosti vještina potrebnima za zapošljivost mladih te učinkovito snalaženje na radnom mjestu

Kako bi se odgovorilo na glavno istraživačko pitanje; „Koliko važnima studenti percipiraju različite vještine, kompetencije i iskustvene resurse relevantne za zapošljivost i učinkovito funkcioniranje na radnom mjestu?“, u nastavku slijedi postotni prikaz svakog odabira tvrdnji koji najbolje opisuje percepciju studenata o važnosti vještina potrebnima za zapošljivost mladih te učinkovito funkcioniranje na budućem radnom mjestu. Ukupan broj studenata koji su odgovorili na sva anketna pitanja bio je N=161.

#### 5.4.1. Tehničke vještine - vještine specifične za posao i koje se razlikuju ovisno o industriji

Prvo anketno pitanje imalo je tri ponuđene vještine iz portfelja tehničkih vještina, specifične za posao i koje se razlikuju ovisno o industriji, a studenti su morali izabrati stupanj koji najbolje opisuje njihovu percepciju važnosti tih vještina, kao što je prikazano u Tablici 2.

Čak 95 % studenata smatra važnima vještine iz područja informacijske tehnologije odnosno kodiranje, kibernetičku sigurnost i analizu podataka, od čega ih 59,4 % studenata smatra izrazito važnima, a samo 0,6 % studenata smatra da uopće nisu važne. Proizvodne tehničke vještine njih 69,4 % smatra važnima, od čega 30,6 % izrazito važnima, a 11,2 % ih iste smatra nevažnima. Najizraženija heterogenost odgovora vidljiva je kod zdravstvene njege, gdje osnovna medicinska znanja, njega bolesnika i korištenje medicinske tehnologije 53,1 % studenata smatra važnima ili izrazito važnima, dok je 16,9 % ispitanika neutralno. S druge strane, čak 30,0 % studenata ove je vještine ocijenilo kao nevažne ili uopće nevažne.

***Tablica 2**. Distribucija odgovora studenata o važnosti tehničkih vještina specifičnih za posao i koje se razlikuju ovisno o industriji (N=161)*

| Tehničke vještine | Uopće nisu važne | Nisu važne | Niti su važne, niti nisu važne | Važne su | Izrazito su važne |
|---|---|---|---|---|---|
| *Informacijska tehnologija: Kodiranje, kibernetička sigurnost, analiza podataka.* | 0,6 % | 0 % | 4,4 % | 35,6 % | 59,4 % |
| *Zdravstvena njega: Osnovna medicinska znanja, njega bolesnika, medicinska tehnologija.* | 13,8 % | 16,2 % | 16,9 % | 20,6 % | 32,5 % |
| *Proizvodnja: Rad strojeva, kontrola kvalitete, sigurnosni protokoli.* | 2,5 % | 8,7 % | 19,4 % | 38,8 % | 30,6 % |

### 5.4.2. Meke vještine - u svim sektorima rada

Rezultati istraživanja pokazuju da studenti meke vještine općenito procjenjuju vrlo važnima za uspješno funkcioniranje na tržištu rada, pri čemu su sve četiri promatrane kompetencije većinski ocijenjene kao važne ili izrazito važne. Najvišu razinu važnosti studenti pridaju rješavanju problema, koje ukupno 95,0 % ispitanika smatra važnim ili izrazito važnim, dok je samo 4,4 % ispitanika zauzelo neutralan stav, a jedva 0,6 % ga smatra nevažnim. Komunikacija također zauzima vrlo visoko mjesto, s ukupno 95,0 % pozitivnih procjena, pri čemu je 49,4 % studenata procijenilo je ovu kompetenciju važnom ili izrazito važnom, a 45,6 % izrazito važnom; neutralan stav iskazalo je 4,4 % ispitanika, dok je svega 0,6 % komunikaciju ocijenilo nevažnom. Timski rad važnim ili izrazito važnim smatra 93,1 % studenata, dok je 6,9 % ispitanika neutralno. Prilagodljivost, odnosno sposobnost fleksibilnog reagiranja i otvorenosti prema promjenama, također je visoko vrednovana, pri čemu ju je 87,5 % studenata procijenilo važnom ili izrazito važnom. Iako je prilagodljivost u odnosu na ostale promatrane meke vještine nešto slabije procijenjena, i dalje je riječ o vrlo visokoj razini pozitivnih procjena.

Niti jedan student ne smatra da meke vještine uopće nisu važne za buduća radna mjesta, kako je prikazano u tablici 3.

***Tablica 3**. Distribucija odgovora studenata o važnosti mekih vještina u svim sektorima rada (N=161)*

| Meke vještine | Uopće nisu važne | Nisu važne | Niti su važne, niti nisu važne | Važne su | Izrazito su važne |
|---|---|---|---|---|---|
| *Komunikacija: Učinkovita verbalna i pisana komunikacija, aktivno slušanje.* | 0 % | 0,6 % | 4,4 % | 49,4 % | 45,6 % |
| *Timski rad: Sposobnost suradnje s drugima.* | 0 % | 0 % | 6,9 % | 45,6 % | 47,5 % |
| *Rješavanje problema: Kritičko razmišljanje i sposobnost pronalaženja rješenja za izazove.* | 0 % | 0,6 % | 4,4 % | 40 % | 55 % |
| *Prilagodljivost: Biti fleksibilan i otvoren za promjene.* | 0 % | 0,6 % | 11,9 % | 48,8 % | 38,7 % |

### 5.4.3. Informacijska/digitalna pismenost - ovladavanje tehnologijom

Rezultati trećeg anketnog pitanja o važnosti informacijske/digitalne pismenosti koji se odnose na osnovne računalne vještine tj. obradu teksta, proračunske tablice i e-poštu, pokazuju da ukupno 85,6 % ispitanika ove je kompetencije ocjenjuje izrazito važnima ili važnim vještinama,

dok je 14,4 % ispitanika zauzelo neutralan stav, a nijedan ispitanik ih nije procijenio nevažnima. Nešto drugačiji rezultati zabilježeni su za vještine razumijevanja i korištenja društvenih medija u profesionalne svrhe, pri čemu ih ukupno 58,1 % ispitanika ocijenilo važnima ili izrazito važnima, 31,9 % neutralnima, dok ih 10,0 % smatra nevažnima. Sličan obrazac vidljiv je i kod digitalnog marketinga, gdje 56,2 % ispitanika smatra važnima ili izrazito važnima osnovna znanja online marketinga, SEO-a i kreiranja sadržaja, dok je 25,0 % ispitanika zauzelo neutralan stav, a 18,8 % ih je navedene kompetencije procijenilo kao nevažne ili uopće nevažne, kao što je prikazano u Tablici 4.

***Tablica 4.*** *Distribucija odgovora studenata o važnosti informacijske/digitalne pismenosti (N=161)*

| Informacijska/digitalna pismenost | Uopće nisu važne | Nisu važne | Niti su važne, niti nisu važne | Važne su | Izrazito su važne |
|---|---|---|---|---|---|
| *Osnovne računalne vještine: Obrada teksta, proračunske tablice, e-pošta.* | 0 % | 0 % | 14,4 % | 38,1 % | 47,5 % |
| *Društveni mediji: Razumijevanje kako koristiti platforme društvenih medija u profesionalne svrhe.* | 1,9 % | 8,1 % | 31,9 % | 33,1 % | 25 % |
| *Digitalni marketing: Osnove online marketinga, SEO, kreiranje sadržaja.* | 2,5 % | 16,3 % | 25 % | 36,2 % | 20 % |

### 5.4.4. Poduzetničke vještine - poduzetničko razmišljanje koje može otvoriti nove mogućnosti

Na četvrto anketno pitanje, koje se odnosilo na poduzetničko razmišljanje koje može otvoriti nove mogućnosti, rezultati istraživanja pokazuju da studenti poduzetničke vještine u cjelini procjenjuju kao važne za svijet rada, pri čemu su ispitanici najvišu razinu važnosti pripisali inovativnosti odnosno osmišljavanju novih ideja i rješenja. Naime, tu je vještinu ukupno 88,1 % ispitanika ocijenilo je važnom vještinom ili čak izrazito važnom, dok je 10,0 % ispitanika zauzelo neutralan stav, a mali udio ovu je kompetenciju procijenio kao nevažnom (1,9 %). Vještinu planiranja, izvođenja i učinkovitog upravljanja projektima također su visoko vrednovali, od čega 89,4 % studenata ocijenilo ju je važnom ili izrazito važnom, dok je 9,4 % ispitanika iskazalo neutralan stav, a svega 1,2 % ju smatra nevažnom. Financijska pismenost, koja obuhvaća razumijevanje proračuna, financijskog planiranja i ulaganja, procijenjena je nešto manje važnom u odnosu na ostale poduzetničke vještine, ali je i dalje većina studenata (78,7 %) procijenilo je ovu kompetenciju važnom ili izrazito važnom ili izrazito važnom. Neutralan stav pritom je iskazalo 15,0 % studenata, dok ju je samo 6,3 % ocijenilo kao nevažnu, a nijedan ispitanik kao uopće nevažnu, kao što je prikazano u tablici 5.

***Tablica 5**. Distribucija odgovora studenata o važnosti poduzetničkih vještina (N=161)*

| Poduzetničke vještine | Uopće nisu važne | Nisu važne | Niti su važne, niti nisu važne | Važne su | Izrazito su važne |
|---|---|---|---|---|---|
| *Inovativnost: Sposobnost osmišljavanja novih ideja i rješenja.* | 1,3 % | 0,6 % | 10 % | 40,6 % | 47,5 % |
| *Financijska pismenost: Razumijevanje proračuna, financijskog planiranja i ulaganja.* | 0 % | 6,3 % | 15 % | 38,1 % | 40,6 % |
| *Upravljanje projektima: Planiranje, izvođenje i učinkovito upravljanje projektima.* | 0,6 % | 0,6 % | 9,4 % | 43,1 % | 46,3 % |

### 5.4.5. Jezične vještine - osobito u regijama s različitim stanovništvom ili međunarodnim poslovnim vezama

Odgovori studenata na peto anketno pitanje, prikazani u Tablici 6. pokazuju da studenti pridaju visoku važnost jezičnim vještinama, pri čemu se višejezičnost procjenjuje važnijom u odnosu na kulturnu svijest. Naime, ukupno 82,6 % studenata smatra da je poznavanje više jezika važno ili izrazito važno za povećanje zapošljivosti, dok je 12,4 % ispitanika zauzelo neutralan stav. Manji udio studenata višejezičnost smatra nevažnom (5 %). Kulturnu svijest, odnosno razumijevanje i poštivanje kulturnih razlika, važnom ili izrazito važnom smatra ukupno 69,6 % studenata. Neutralan stav iskazalo je 21,1 % ispitanika, dok je 9,3 % kulturnu svijest ocijenilo nevažnom.

***Tablica 6**. Distribucija odgovora studenata o važnosti jezičnih vještina (N=161)*

| Jezične vještine | Uopće nisu važne | Nisu važne | Niti su važne, niti nisu važne | Važne su | Izrazito su važne |
|---|---|---|---|---|---|
| *Višejezičnost: Poznavanje više jezika može povećati zapošljivost.* | 1,3 % | 3,7 % | 12,4 % | 44,7 % | 37,9 % |
| *Kulturna svijest: Razumijevanje i poštivanje kulturnih razlika.* | 2,5 % | 6,8 % | 21,1 % | 40,4 % | 29,2 % |

### 5.4.6. Umrežavanje - izgradnja profesionalne mreže koja može pomoći pronaći prilike za posao i mentore

Rezultati odgovora na 6. pitanje koje se ticalo umrežavanja odnosno izgradnje profesionalne mreže, prikazani u Tablici 7., pokazuju da studenti pridaju visoku važnost umrežavanju kao elementu profesionalnog razvoja, pri čemu je mentorstvo procijenjeno nešto važnijim od profesionalnog umrežavanja. Profesionalno umrežavanje, koje uključuje korištenje platformi poput LinkedIna za povezivanje s profesionalcima iz industrije, 74,4 % studenata ocijenilo je važnim ili izrazito važnim, dok je 20,6 % ispitanika zauzelo neutralan stav. Samo njih 5,0 % smatra profesionalno umrežavanje nevažnim. Kada je riječ o mentorstvu, odnosno traženju smjernica i savjeta od iskusnih stručnjaka, čak 81,9 % studenata smatra ga važnim ili izrazito važnim, dok je 15,0 % ispitanika iskazalo neutralan stav, a svega 3,1 % mentorstvo smatra nevažnim.

***Tablica 7**. Distribucija odgovora studenata o važnosti umrežavanja (N=161)*

| Umrežavanje | Uopće nisu važne | Nisu važne | Niti su važne, niti nisu važne | Važne su | Izrazito su važne |
|---|---|---|---|---|---|
| *Profesionalno umrežavanje: Korištenje platformi kao što je LinkedIn za povezivanje s profesionalcima u industriji.* | 0 % | 5 % | 20,6 % | 46,9 % | 27,5 % |
| *Mentorstvo: Traženje smjernica od iskusnih stručnjaka.* | 0 % | 3,1 % | 15 % | 51,9 % | 30 % |

### 5.4.7. Radno iskustvo - praktično iskustvo

Odgovori studenata na 7. anketno pitanje, prikazani u Tablici 8., pokazuju da studenti veću važnost pridaju stažiranju u odnosu na volontiranje kao načinu stjecanja radnog iskustva. Stažiranje, odnosno stjecanje praktičnog iskustva u području interesa, 86,3 % studenata ocijenilo je važnim ili izrazito važnim, dok je 10,6 % ispitanika zauzelo neutralan stav, a 3,1 % stažiranje smatra nevažnim. Za razliku od navedenog, volontiranje, koje omogućuje razvijanje vještina i stjecanje iskustva uz doprinos zajednici, 53,8 % studenata smatra važnim ili izrazito važnim. Neutralan stav prema volontiranju iskazalo je 32,5 % ispitanika, dok ga 13,7 % smatra nevažnim.

***Tablica 8**. Distribucija odgovora studenata o važnosti radnog iskustva (N=161)*

| Radno iskustvo | Uopće nisu važne | Nisu važne | Niti su važne, niti nisu važne | Važne su | Izrazito su važne |
|---|---|---|---|---|---|
| *Stažiranje: Stjecanje praktičnog iskustva u području interesa.* | 0 % | 3,1 % | 10,6 % | 43,8 % | 42,5 % |
| *Volontiranje: Razvijanje vještina i stjecanje iskustva uz doprinos zajednici.* | 5,6 % | 8,1 % | 32,5 % | 38,8 % | 15 % |

### 5.4.8. Cjeloživotno učenje - kontinuirano obrazovanje i razvoj vještina

Rezultati osmog anketnog pitanja, koje se ticalo cjeloživotnog učenja, prikazani u Tablici 9., pokazuju da studenti cjeloživotno učenje prepoznaju kao važan element profesionalnog razvoja, pri čemu nešto veću važnost pridaju radionicama i seminarima u odnosu na online tečajeve. Radionice i seminare, odnosno pohađanje treninga specifičnih za industriju, ukupno 65,6 % studenata ocijenilo je važnima ili izrazito važnima, dok je čak 31,9 % ispitanika zauzelo neutralan stav. Samo 2,5 % studenata navedenu aktivnost smatra nevažnom. Online tečajeve, koji uključuju korištenje obrazovnih platformi poput Coursera, Udemy ili Khan Academy, 63,8 % studenata smatra važnima ili izrazito važnima, dok je čak 30,0 % ispitanika iskazalo neutralan stav. Njih 6,5 % smatra online tečajeve nevažnima.

***Tablica 9.*** *Distribucija odgovora studenata o važnosti cjeloživotnog učenja (N=161)*

| Cjeloživotno učenje | Uopće nisu važne | Nisu važne | Niti su važne, niti nisu važne | Važne su | Izrazito su važne |
|---|---|---|---|---|---|
| *Online tečajeve: Korištenje platformi kao što su Coursera, Udemy ili Khan Academy.* | 0,6 % | 5,6 % | 30 % | 45 % | 18,8 % |
| *Radionice i seminari: Pohađanje treninga specifičnih za industriju.* | 0,6 % | 1,9 % | 31,9 % | 41,9 % | 23,7 % |

### 5.4.9. Važnost kompetencija, vještina i iskustvenih resursa za učinkovito snalaženje u izazovima na budućem radnom mjestu prema procjenama studenata

Najviše pozitivne procjene zabilježene za učinkovito funkcioniranje u izazovima na njihovom budućem radnom mjestu su upravljanje stresom, vremenom i otpornost (rezilijentnost) — 95 % studenata smatra važnom (od čega 55 % čak izrazito važnom), inovativnost i kreativnost (smišljanje novih ideja i rješenja zahtijeva kreativnost i kritičko razmišljanje) – 90,7 % studenata smatra važnom (od čega 54,4 % izrazito važnom), te Balansiranje višestrukih prioriteta i sposobnost učinkovitog određivanja prioriteta 90,7 % studenata smatra važnom (od čega 41,9 % izrazito važnom).

Uz vještine Upravljanje stresom, vremenom i otpornost (rezilijentnost) — koju 55 % smatra izrazito važnom te vještine Inovativnost i kreativnost (smišljanje novih ideja i rješenja zahtijeva kreativnost i kritičko razmišljanje) koju 54,4 % studenata smatra izrazito važnom, kao izrazito važnu vještinu 51,9 % navelo je učinkovitu, jasnu i konciznu komunikaciju.

***Tablica 10.*** *Distribucija odgovora studenata o važnosti učinkovitog snalaženja u izazovima (N=161)*

| Učinkovito snalaženje u izazovima | **Uopće nisu važne** | **Nisu važne** | **Niti su važne, niti nisu važne** | **Važne su** | **Izrazito su važne** |
|---|---|---|---|---|---|
| *Rješavanje sukoba i upravljanje konfliktima* | 0,6 % | 3,1 % | 10 % | 46,3 % | 40 % |
| *Timski rad, sinergija i suradnja* | 0 % | 0 % | 6,9 % | 45,6 % | 47,5 % |
| *Upravljanje stresom, vremenom i otpornost (rezilijentnost)* | 0,6 % | 0 % | 4,4 % | 40 % | 55 % |
| *Prilagodljivost i pozitivan stav prema promjenama* | 0 % | 0,6 % | 11,9 % | 48,8 % | 38,7 % |
| *Učinkovita, jasna i koncizna komunikacija* | 0 % | 0,6 % | 8,8 % | 38,7 % | 51,9 % |
| *Vještine vođenja kao što su emocionalna inteligencija, donošenje odluka i sposobnost inspiriranja i motiviranja* | 1,2 % | 4,4 % | 12,5 % | 43,8 % | 38,1 % |
| *Interakcije s klijentima i korisnička usluga (Empatija, strpljenje i učinkovite vještine rješavanja problema)* | 0 % | 1,2 % | 12,5 % | 44,4 % | 41,9 % |
| *Umrežavanje, međuljudska komunikacija i sposobnost izgradnje odnosa* | 0 % | 1,8 % | 10,6 % | 43,8 % | 43,8 % |
| *Balansiranje višestrukih prioriteta i sposobnost učinkovitog određivanja prioriteta* | 1,2 % | 2,5 % | 5,6 % | 48,8 % | 41,9 % |
| *Kulturološka osjetljivost i razumijevanje i poštivanje kulturnih razlika (stvaranje uključivog radnog okruženja)* | 2,5 % | 5 % | 21,9 % | 41,9 % | 28,7 % |
| *Povratne informacije i kritike (konstruktivne povratne informacije i sposobnost gracioznog prihvaćanja kritike)* | 0 % | 1,2 % | 9,4 % | 46,3 % | 43,1 % |
| *Inovativnost i kreativnost (smišljanje novih ideja i rješenja zahtijeva kreativnost i kritičko razmišljanje)* | 0,6 % | 1,2 % | 7,5 % | 36,3 % | 54,4 % |

Kao najniže rangirane po važnosti su vještine kulturološka osjetljivost i razumijevanje i poštivanje kulturnih razlika (stvaranje uključivog radnog okruženja) koju samo 28,7 % studenata smatra izrazito važnom, vještine vođenja kao što su emocionalna inteligencija, donošenje odluka i sposobnost inspiriranja i motiviranja koju 38,1 % studenata smatra izrazito važnom te prilagodljivost i pozitivan stav prema promjenama koju 38,7 % studenata smatra izrazito važnom.

Rezultati istraživanja prikazani u Tablici 10. pokazuju da studenti općenito najvišu razinu važnosti studenti pridaju upravljanju stresom, vremenom i otpornosti (rezilijentnosti), koje je ukupno 95,0 % ispitanika ocijenilo važnim ili izrazito važnim, zatim učinkovitoj, jasnoj i konciznoj komunikaciji, s ukupno 90,6 % pozitivnih procjena, te inovativnosti i kreativnosti, koje je 90,7 % studenata ocijenilo važnima ili izrazito važnima. Visoko su vrednovani i timski rad, sinergija i suradnja (93,1 %), umrežavanje, međuljudska komunikacija i sposobnost izgradnje odnosa (87,6 %), povratne informacije i kritike (89,4 %), balansiranje višestrukih prioriteta i učinkovito određivanje prioriteta (90,7 %), kao i interakcije s klijentima i korisnička usluga (86,3 %). Nešto niže, ali i dalje relativno visoke procjene zabilježene su kod rješavanja sukoba i upravljanja konfliktima (86,3 %), prilagodljivosti i pozitivnog stava prema promjenama (87,5 %) te vještina vođenja, koje uključuju emocionalnu inteligenciju, donošenje odluka i sposobnost inspiriranja i motiviranja drugih (81,9 %). Najniži udio pozitivnih procjena zabilježen je kod kulturološke osjetljivosti i razumijevanja kulturnih razlika, koju važnom ili izrazito važnom smatra 70,6 % studenata, uz relativno visok udio neutralnih odgovora (21,9 %).

***Tablica 11.*** *Rang ključnih kompetencija važnih za učinkovito snalaženje u izazovima prema pozitivnim procjenama studenata (N=161)*

| Kompetencija | Pozitivne procjene |
|---|---|
| *Upravljanje stresom, vremenom i otpornost (rezilijentnost)* | 95,0 % |
| *Timski rad, sinergija i suradnja* | 93,1 % |
| *Inovativnost i kreativnost* | 90,7 % |
| *Određivanje prioriteta* | 90,7 % |
| *Učinkovita komunikacija* | 90,6 % |
| *Povratne informacije i kritike* | 89,4 % |
| *Umrežavanje i izgradnja odnosa* | 87,6 % |
| *Prilagodljivost* | 87,5 % |
| *Interakcije s klijentima* | 86,3 % |
| *Rješavanje sukoba* | 86,3 % |
| *Vodstvo* | 81,9 % |
| *Kulturološka osjetljivost* | 70,6 % |

## 6. ZAKLJUČAK

Provedeno istraživanje omogućilo je uvid u percepciju studenata digitalnih i kreativnih industrija o važnosti različitih skupina vještina i kompetencija za buduću zapošljivost i uspješno funkcioniranje na radnom mjestu. Dobiveni rezultati potvrđuju da studenti važnost zapošljivosti ne povezuju isključivo s posjedovanjem stručnih, odnosno tehničkih znanja, već prepoznaju potrebu za širim i međusobno povezanim portfeljem kompetencija.

Najvišu razinu važnosti studenti pridaju tehničkim kompetencijama iz područja informacijske tehnologije, dok su procjene tehničkih vještina specifičnih za zdravstvenu njegu i proizvodnju heterogenije. Istodobno, vrlo visoke procjene zabilježene su kod mekih, odnosno transverzalnih kompetencija, posebno rješavanja problema, učinkovite komunikacije, timskog rada i prilagodljivosti. Vrlo nizak udio negativnih procjena potvrđuje visok stupanj suglasnosti studenata o važnosti ovih kompetencija za suvremeno radno okruženje.

Rezultati također pokazuju da studenti osnovne digitalne kompetencije smatraju važnim dijelom profesionalne osposobljenosti, dok je kod specifičnijih područja, poput društvenih medija i digitalnog marketinga, prisutna veća razina neutralnih i negativnih procjena. Poduzetničke kompetencije, osobito inovativnost i upravljanje projektima, također su visoko vrednovane, dok je kod financijske pismenosti izražena nešto veća rezerviranost. Jezične kompetencije, posebice višejezičnost, studenti prepoznaju kao važan element zapošljivosti, dok je kod kulturne svijesti prisutna nešto veća razina neutralnosti.

Važnim se pokazalo i područje profesionalnog razvoja. Studenti pozitivno vrednuju mentorstvo i profesionalno umrežavanje, pri čemu nešto veću važnost pridaju mentorstvu. Posebno se izdvaja stažiranje, koje studenti prepoznaju kao važan oblik stjecanja praktičnog iskustva i pripreme za tržište rada, dok su procjene volontiranja znatno heterogenije. Pozitivan odnos iskazan je i prema cjeloživotnom učenju, pri čemu se radionice i seminari povezani sa specifičnostima industrije procjenjuju nešto važnijima od online tečajeva.

Kada je riječ o uspješnom snalaženju na radnom mjestu, rezultati pokazuju da studenti osobito cijene sposobnost upravljanja stresom i vremenom, otpornost, učinkovitu komunikaciju, timski rad te inovativnost i kreativnost. Istodobno, kulturološka osjetljivost ima nešto nižu percipiranu važnost i veći udio neutralnih odgovora, što može upućivati na različitu razinu iskustva i izloženosti studenata multikulturalnim radnim okruženjima.

Ukupno gledano, rezultati potvrđuju da studenti digitalnih i kreativnih industrija zapošljivost promatraju kroz širok portfelj međusobno povezanih vještina i kompetencija. Tehnička i digitalna znanja predstavljaju važnu osnovu stručne osposobljenosti, ali njihovu vrijednost nadopunjuju komunikacija, timski rad, rješavanje problema, prilagodljivost, kreativnost, poduzetničko razmišljanje, jezične i interkulturne kompetencije, profesionalno umrežavanje, praktično iskustvo i spremnost na cjeloživotno učenje. Takvi nalazi potvrđuju potrebu za obrazovnim pristupom koji, uz razvoj stručnih znanja, sustavno potiče razvoj transverzalnih i drugih kompetencija relevantnih za promjenjivo tržište rada.

U konačnici, istraživanje ukazuje na potrebu daljnjeg povezivanja visokog obrazovanja s potrebama tržišta rada, osobito u digitalnim i kreativnim industrijama. Nalazi upućuju na potrebu razvoja šireg portfelja kompetencija tijekom studija, što bi moglo pridonijeti kvalitetnijem prijelazu studenata iz obrazovanja u svijet rada. S obzirom na ubrzani razvoj digitalnih tehnologija i umjetne inteligencije, budući razvoj obrazovnih programa trebao bi dodatno uključivati digitalne, kreativne, analitičke i transverzalne kompetencije te poticati kontinuirano učenje i prilagodbu novim oblicima rada.

## 7. OGRANIČAVAJUĆI ELEMENTI ISTRAŽIVANJA I PREPORUKE ZA DALJNJA ISTRAŽIVANJA

Provedeno istraživanje ima nekoliko ograničenja koja je potrebno uzeti u obzir pri interpretaciji rezultata. Istraživanje se temeljilo na samoprocjeni ispitanika, zbog čega postoji mogućnost subjektivnog vrednovanja važnosti pojedinih vještina i kompetencija. Upitnik je zbog potrebe za jasnoćom i angažiranošću ispitanika bio relativno kratak, stoga nisu mogle biti obuhvaćene sve moguće dimenzije portfelja kompetencija.

Jedno od ograničenja istraživanja odnosi se na izbor pojedinih primjera tehničkih vještina, među kojima su bile uključene i vještine karakteristične za sektore izvan primarnog područja obrazovanja ispitanika. Takav izbor može utjecati na percepciju važnosti pojedinih kompetencija te ograničiti interpretaciju rezultata u kontekstu digitalnih i kreativnih industrija.

Uzorak je obuhvatio studente preddiplomskih studija Sveučilišta Algebra i Sveučilišta VERN u akademskoj godini 2024./2025., pri čemu su najveći udio činili studenti prve i druge godine studija. Zbog ograničene strukture i veličine uzorka rezultate nije moguće u potpunosti generalizirati na cjelokupnu studentsku populaciju niti na mlade koji su već ušli na tržište rada.

U budućim istraživanjima preporučuje se uključivanje većeg i heterogenijeg uzorka studenata različitih visokih učilišta i razina studija, kao i diplomanata koji su već ušli na tržište rada. Posebno bi bilo korisno provesti longitudinalno istraživanje kojim bi se isti ispitanici pratili tijekom završetka studija i nakon zaposlenja, čime bi se omogućila usporedba studentskih očekivanja sa stvarnim zahtjevima radnog mjesta. Također se preporučuje uključivanje perspektive poslodavaca te dodatno istraživanje kompetencija povezanih s umjetnom inteligencijom, s obzirom na njezin sve veći utjecaj na digitalne i kreativne industrije.

## LITERATURA

1. Bacigalupo, M., Kampylis, P., Punie, Y., & Van den Brande, G. (2016). EntreComp: The entrepreneurship competence framework. Publications Office of the European Union. https://doi.org/10.2791/593884
2. Batistič, S., & Tymon, A. (2017). Networking behaviour, graduate employability: A social capital perspective. Education + Training, 59(4), 374–388. https://doi.org/10.1108/ET-06-2016-0100
3. Dooley, K., Peng, F., Neville, S., & McKibbin, J. (2024). Mind the gap: A scoping review of skills gaps for graduates in the creative industries. Arts and Humanities in Higher Education, 23(4), 330–349. https://doi.org/10.1177/14740222412761 66
4. English, P., de Villiers Scheepers, M. J., Fleischman, D., Burgess, J., & Crimmins, G. (2021). Developing professional networks: The missing link to graduate employability. Education + Training, 63(4), 647–661. https://doi.org/10.1108/ET-10-2020-0309
5. European Commission. (2020). European skills agenda for sustainable competitiveness, social fairness and resilience (COM/2020/274 final). European Commission. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52020DC0274
6. ILO. (2003). Learning and training for work in the knowledge society: Report IV(1). International Labour Office.
7. Lorenzo-Moledo, M., Ferraces-Otero, M. J., Mella-Núñez, Í., & Núñez-García, J. (2023). Development of graduates' transversal competences: The mobility program Galeuropa. Revista de Educación, 400, 295–322. https://doi.org/10.4438/1988-592X-RE-2023-399-570
8. Ng, P. M. L., Chan, J. K. Y., Wut, T. M., Lo, M. F., & Szeto, I. (2021). What makes better career opportunities for young graduates? Examining acquired employability skills in higher education institutions. Education + Training, 63(6), 852–871. https://doi.org/10.1108/ET-08-2020-0231
9. Osmani, M., Weerakkody, V., Hindi, N., & Eldabi, T. (2019). Graduates employability skills: A review of literature against market demand. Journal of Education for Business, 94(7), 423–432. https://doi.org/10.1080/08832323.2018.1545629
10. Pažur Aničić, K., Gusić Munđar, J., & Šimić, D. (2023). Generic and digital competences for employability—Results of a Croatian national graduates survey. Higher Education, 86, 407–427. https://doi.org/10.1007/s10734-022-00940-7
11. Perković, N. (2022). Kreativna ekonomija i industrija RH: Izazovi i perspektive [Završni rad, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku]. Nacionalni repozitorij završnih i diplomskih radova. https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:145:296555
12. Succi, C., & Canovi, M. (2019). Soft skills to enhance graduate employability: Comparing students and employers' perceptions. Studies in Higher Education, 45(9), 1834–1847. https://doi.org/10.1080/03075079.2019.1585420
13. UNESCO. (n.d.). Creative economy. UNESCO.
14. Vuorikari, R., Kluzer, S., & Punie, Y. (2022). DigComp 2.2: The digital competence framework for citizens: With new examples of knowledge, skills and attitudes. Publications Office of the European Union. https://doi.org/10.2760/115376
15. WEF. (2025). The future of jobs report 2025. World Economic Forum.